

Mari története

Szöveg: **Bencsik Gábor**

Laklia Mari 1885-ben született egy kis magyar faluban a Drávától délre, a mai Horvátországban, Szlavóniában. A szülei parasztemberek voltak, gazdálkodtak a maguk egész holdat sem kitevő birtokán, jártak napszámba, éltek, ahogy lehetett, apránként gyarapodva, de esélytelenül arra, hogy a maguk szegénységéből valaha is ki-törhessenek.

Mari kijárta a hat elemit, szép lánnyá növekedett. Mindenki, maga is arra számított, hogy hamarosan férjhez megy, talán egy kicsit jobb módúhoz, mint a szülei, de inkább éppen olyanhoz, hiszen suba subához, guba gubához, ez volt akkor a világ rendje. Csakhogy megesezt a baj, Mari bele-szeretett egy gépészbe, aki cséplőgéppel vándorolt a vidéken, és akkor éppen Mari falujában időzött. Hogyan lett ez a szerelem, ki kezdte, ki gondolta komolyan, nem tudni már, de a gépész nemsokára továbbállt, a szerelem gyümölcse viszont ott maradt, a következő tavaszra kisfiú született, Jancsika. Mariból leányanya lett.

Fölfordult ettől minden az életében. Hiába volt szép és dolgos, a gyerekkel férjet nem talált, és a szüleivel is megromlott a viszonya, különösen az anyja haragudott rá, kirakta a nyári konyhába, ott lakott Mari a fiával, megbélyegzetten, kizárva a falu életéből, fölkészülve arra, hogy így éli le az életét.

Arról azért ő is hallott, hogy a környékről kezdenek kivándorolni az emberek Amerikába. Voltak közöttük ágrólszakadt szegények és jobb módúak is, azok pénzt is vittek magukkal, hogy legyen mihez kezdeniük az Újvilágban. Kezdték már jönni a levelek is az ottaniaktól, akik közt akadt nem egy, aki boldogult odaát. Gyakran beszéltek ezeket a híreket a faluban, sokan tanakodtak, nem kellene-e nekik is nekivágniuik a világnak, szerencsét próbálni, itt hagyni a szegénységét.

Egyik tavaszon összeállt egy kisebb kivándorló csoport, páran Mari falujából, a többiek a közeli községekből. Mari közéjük kéredzkedett, bevet-

ték. A kicsi fiát nem merete magával vinni az útra. Megbeszélte az anyjával, hogy amíg Amerikában sikerül valami megélhetést teremteni, Jancsikát nála hagyja, mindenképpen visszajön. Ha sikerrel jár, Jancsikát magával viszi, ha meg nem sikerül, végleg visszajön hozzá.

Így is lett, Mari a többiekkel áthajózott az óceánon, egyenesen New Yorkba. Ott elkeveredett a többiektől, egyedül maradt, sokat éhezett, nélkülözött, de végül egy régebben kivándorolt magyar pék, akinek a pennsylvanai Bethlehem városában volt már péksége, magához vette, előbb munkásnak, aztán szeretőnek, végül feleségnek. Hamarosan lányuk is született, Vica, de még az esküvő előtt, így az anyja családnevét kapta.

Akkor Mari a lányával hazajött a fiáért. Elrendezték otthon a dolgaikat, indultak vissza most már hárman. Fiumében készültek hajóra szállni, megvolt már a jegyük is. Csakhogy az indulás előtt Vica beteg lett, nem engedték föl őket a hajóra, várniuk kellett hat hetet a következő járatra. Addigra viszont Jancsi lett beteg, megint várniuk kellett hat hetet. Mire ez is letelt, kitört a háború, megszűnt a hajóközlekedés, és Mari a két gyerekével ott állt pénz nélkül, otthon nélkül. Nem tehetett mást, hazament a falujába, a szüleihez a nyári konyhába.

Az élet fordulatokat hoz: Mari még a háború alatt elveszítette a szüleit, megörökölte a házukat, apró birtokukat. Rendeződhetett volna a sorsa, hiszen a falu is megszokta már, élhette volna a szegény-parasztok életét, de a sors közbeszólt. Az első világháborút követő zűrzavart, a szélnek eresztett katonák garázdálkodásait még különösebb veszteség nélkül túlélték, de aztán új fenyegetés támadt. Híre jött, hogy az új délszláv állam a fiúkat tizennyolc éves kortól besorozza a hadseregbe, ami azzal járhatott volna, hogy Jancsinak magyarként a magyarok ellen kell harcolnia. Ezt Mari nem fogadhatta el.

Megtehették volna, hogy Jancsi átmegy a csonka Magyarországra, Mari pedig Vicával marad a szülő-

FOTÓ: BENCSIKGÁBOR CSALÁDI GYŰJTEMÉNYE

*Dél-dunántúli
házaspárok az előző
századfordulón*

falujában, de úgy döntött, hogy többet nem hagyja magára a fiát. Együtt maradt a kis család, együtt jöttek át Somogyba, hogy jární kezdjék a menekültek kálváriáját. Hónapok hánykódása után egy nyugalmazott tanító fogadta be őket, és úgy tűnt, új otthonot találtak. Mari háztartást vezetett, Vica iskolába járt, Jancsi munkát talált, és minden jel arra vallott, hogy Mari a két gyerekét sikeresen átcipelte a történelem viharain.

A sors azonban megint közbeszólt. Amikor a frontról rendezetlenül hazaözönlő katonák egy örült éjszakán gyilkolva és fosztogatva kirabolták a kisváros főutcáját, Mari a két gyerekkel a felfordulásból szerencsésen kimaradt. De amikor a kömmün a vidéki kisvárosban is hatalomra jutott, és az erőszakoskodó, rekviráló vöröskatonák agyonlőtték a Mari védelmére siető tanítót, újra otthontalanná lettek.

Ez volt az a pillanat, amikor Mari fejében megfordult, hogy abbahagyja az egész életet. De egy perc múlva már tudta, hogy ezt nem teheti meg. A két gyerekkel újra nekiindult a világnak, hogy valahol otthon teremtsen a számukra. Egy közeli faluban végül sikerült megvetnie a lábát, egy öreg ház végében apró szoba-konyhát sikerült szereznie. Jancsi más megyében talált munkát, ketten maradtak Vicával. Mari kezdetben csak alkalmi

munkákat talált, aztán már állandót is, segédmunkás lett egy kis üzemben. Az iskolát elvégezve Vica is csatlakozott hozzá. Így éltek szegénységben, amíg Vica is férjhez nem ment. Akkortól fogva Mari egyedül élt tovább az öreg ház végében, amíg be nem fejezte az életét.

*

Mari az apai dédnagymamám, Vica a nagymamám, ez az ő történetük. Nem ismertem a dédnagymamámát, és a családi hagyomány is keveset őrzött meg róla, az egykorvolt otthonáról, a pennsylvániai Bethlehemről, Fiuméről, a kényszerű átköltözéséről Magyarországra, az öreg házról a Somogy megyei faluban, ahol a haláláig élt. De azt tudom, hogy ha nem lett volna benne ez a minden megpróbáltatást kiálló kitartás, ahogy a családját, a gyermekeit őrizte és óvta, én nem születek meg. Ha azokban az asszonyokban, anyákban, akik hordozták a viharokkal teli magyar történelmet, nem lett volna erő minden nehézség legyőzésére, legtöbbszörünk, akik ma élünk, akik ma magyarok vagyunk, nem születünk meg. Mindnyájan köszönettel tartozunk tehát nekik, és tartozunk azzal is, hogy őrizzük az emléküket. Én a dédanyámét, akiről még fényképem sincs, de aki bennem él és az utódaimban. Ezért írtam meg a regényt, a *Mari történetét*. ■